

බෞද්ධ අධ්‍යාපනයේ අරමුණු හා පරමාර්ථ පිළිබඳ විමර්ශනයක්

පනාමුරේ චන්දිම හිමි

සාරාංශය

බෞද්ධ අධ්‍යාපනය යනු හුදු දැනුම සම්ප්‍රේෂණයෙන් ඔබ්බට ගිය පුද්ගලයාගේ ආධ්‍යාත්මික සදාචාරාත්මක බුද්ධිමය සහ සමාජීය යන සියලු අංශයන් පරිපූර්ණ ලෙස සංවර්ධනය කිරීම ඉලක්ක කරගත් පරිවර්තනීය ක්‍රියාවලියකි. මෙම පර්යේෂණ නිබන්ධනය මගින් බෞද්ධ අධ්‍යාපනයේ මූලික අරමුණු සහ පරමාර්ථ ශාස්ත්‍රීය දෘෂ්ටිකෝණයකින් ගැඹුරින් විමර්ශනය කරනු ලබයි. මෙහි පරම පරමාර්ථය වන නිර්වාණය සාක්ෂාත් කර ගැනීම සහ ඒ සඳහා යන මාර්ගය වන ත්‍රිශික්ෂාව (සීල, සමාධි, ප්‍රඥා) මෙම අධ්‍යාපන දර්ශනයේ න්‍යායික රාමුව ලෙස හඳුනා ගැනේ. මෙම අධ්‍යයනය සඳහා ගුණාත්මක පර්යේෂණ ක්‍රමවේදයක් යටතේ සංකල්පීය විශ්ලේෂණයක් (Conceptual Analysis) සිදු කෙරෙන අතර පාලි ත්‍රිපිටකය ප්‍රාථමික මූලාශ්‍රය ලෙසත් වල්පොල රාහුල, කේ.එන්. ජයතිලක සහ රිචඩ් ගොම්බ්‍රිව් වැනි විද්වතුන්ගේ කෘති ද්විතීයික මූලාශ්‍රය ලෙසත් භාවිත කෙරේ. පුද්ගල විමුක්තියට අමතරව, 'එහිපස්සික' (විචාරශීලී චින්තනය), 'සම්මා ආජීව' (යහපත් වෘත්තීය ආචාරධර්ම) සහ සිඟාලෝවාද සූත්‍රය වැනි දේශනා හරහා යහපත් සමාජයක් ගොඩනැගීමට බෞද්ධ අධ්‍යාපනය සපයන දායකත්වය මෙහිදී විශ්ලේෂණය කෙරේ.

නූතන තාක්ෂණික සහ රැකියා-කේන්ද්‍රීය අධ්‍යාපන රටාවන් හමුවේ බෞද්ධ අධ්‍යාපනයේ සදාචාරාත්මක සහ මානසික සංවර්ධන අරමුණුවල අදාළත්වය සහ ඒවා සමකාලීන විෂය මාලා සමග ඒකාබද්ධ කිරීමේ අභියෝගය මෙම පර්යේෂණයෙන් ඉස්මතු කෙරේ. අවසාන වශයෙන්, මෙම අධ්‍යාපන දර්ශනයේ හරය ආරක්ෂා කර ගනිමින්, නූතන ලෝකයට ගැළපෙන පරිදි විෂය නිර්දේශ, ගුරු පුහුණුව සහ ප්‍රතිපත්තිමය ප්‍රතිසංස්කරණ සඳහා යෝජනා ඉදිරිපත් කරනු ලබයි.

ප්‍රමුඛ පද: බෞද්ධ අධ්‍යාපනය, ත්‍රිශික්ෂාව, ප්‍රඥාව, නිර්වාණය, සදාචාර අධ්‍යාපනය, විචාරශීලී චින්තනය

පර්යේෂණයේ ගැටලු සහ අරමුණු

මෙම පර්යේෂණය පහත සඳහන් ප්‍රධාන ගැටලු නිරාකරණය කර ගැනීමට උත්සාහ දරයි.

බෞද්ධ අධ්‍යාපනයේ අවසාන (පරමාර්ථ) සහ අතරමැදි (අරමුණු) ඉලක්ක මොනවාද? එම අරමුණු පුද්ගලයාගේ ආධ්‍යාත්මික විමුක්තිය සහ සමාජ ගුණසිද්ධිය සමඟ පවත්වන්නේ කෙසේද? නූතන ලෝකික අධ්‍යාපන පද්ධතියක් තුළ, බෞද්ධ අධ්‍යාපනයේ සදාචාරාත්මක සහ ප්‍රඥා-පාදක අරමුණුවලට හිමිවන ස්ථානය සහ අදාළත්වය කුමක්ද? ගැටලු විසඳීම සහ පහත පර්යේෂණ අරමුණු ඉටුකර ගැනීමට අපේක්ෂා කෙරේ.

බෞද්ධ අධ්‍යාපනයේ පරම පරමාර්ථය වන නිර්වාණය සහ එහි දාර්ශනික පදනම විග්‍රහ කිරීම, එම පරමාර්ථය කරා ළඟා වීමේ ප්‍රායෝගික ක්‍රියාවලිය වන ත්‍රිශික්ෂාව (සීල, සමාධි, ප්‍රඥා) අධ්‍යාපනික රාමුවක් ලෙස විශ්ලේෂණය කිරීම, බෞද්ධ අධ්‍යාපනයේ බුද්ධිමය, සදාචාරාත්මක, සමාජීය සහ වෘත්තීය අරමුණු පාලි මූලාශ්‍රය ඇසුරෙන් විමර්ශනය කිරීම මෙම පර්යේෂණයේ අරමුණු වෙයි.

හැඳින්වීම

අධ්‍යාපනය මානව ශිෂ්ටාචාරයේ ප්‍රගමනය සඳහා වූ අත්‍යවශ්‍ය මෙවලමකි. එහෙත් 'අධ්‍යාපනය' යන්නෙන් අර්ථ ගැන්වෙන්නේ කුමක්ද? යන්න විවිධ දාර්ශනික සම්ප්‍රදායයන් තුළ විවිධාකාරයෙන් විග්‍රහ කෙරේ. බොහෝ බටහිර සහ නූතන අධ්‍යාපන පද්ධතීන් දැනුම කුසලතා සහ විචාරශීලී චින්තනය වර්ධනය කරමින් ආර්ථික සහ සමාජීය සංවර්ධනයට දායක වන පුද්ගලයෙකු බිහි කිරීම අරමුණු කරගන්නා අතර (Dewey, 1916) බෞද්ධ අධ්‍යාපන දර්ශනය ඊට වඩා පරිපූර්ණ වෙයි. එහි අවසාන ඉලක්කය ලෝකික ජීවිතයේ සාර්ථකත්වය පමණක් නොව සියලු දුකින් සඳහටම මිදීම හෙවත් ලෝකෝත්තර විමුක්තියයි.

බුදු දහමේ හරය වන චතුරාර්ය සත්‍යයට අනුව දුකට මූලය අවිද්‍යාව මුල් කරගත් තණ්හාවයි. එබැවින් මෙම දුක නිරුද්ධ කිරීමේ

මාර්ගය වන්නේ අවිද්‍යාව නසා ප්‍රඥාව පහළ කර ගැනීමයි. මෙම ප්‍රඥාව පහළ කර ගැනීමේ ක්‍රමානුකූල සහ පරිපූර්ණ ක්‍රියාවලිය බෞද්ධ අධ්‍යාපනය ලෙස හැඳින්විය හැකිය. එය හුදු පාසල් අධ්‍යාපනයකට හෝ විධිමත් ආයතනයකට සීමා නොවූ ජීවිත කාලය පුරාම විහිදෙන ආධ්‍යාත්මික පුහුණුවකි. මෙම අධ්‍යාපන දර්ශනය තුළ දැනුම යනු මතකයේ තබාගත යුතු තොරතුරු සමුදායක් නොව යථාර්ථය අවබෝධ කර ගැනීමේ සහ මනස පරිවර්තනය කිරීමේ මෙවලමකි (රාහුල, 1990).

මෙම ශාස්ත්‍රීය ලිපිය බෞද්ධ අධ්‍යාපනයේ සුවිශේෂී අරමුණු සහ පරමාර්ථ පාලි මූලාශ්‍රය සහ ශාස්ත්‍රීය විග්‍රහයන් ඇසුරෙන් ගැඹුරින් විමර්ශනය කිරීමට උත්සාහ දරයි. එය පුද්ගල විමුක්තිය නම් වූ උත්තරීතර ඉලක්කයේ සිට යහපත් සමාජයක් ගොඩනැගීම දක්වා පුළුල් පරාසයක විහිදුණු බෞද්ධ අධ්‍යාපන දර්ශනයේ සමස්ත චිත්‍රය අවබෝධ කර ගැනීමට මග පාදනු ඇත.

සාහිත්‍ය විමර්ශනය

බෞද්ධ අධ්‍යාපනයේ අරමුණු පිළිබඳ ශාස්ත්‍රීය කතිකාව ප්‍රාථමික පාලි මූලාශ්‍රය සහ නූතන විද්වතුන්ගේ විශ්ලේෂණාත්මක කෘති මත පදනම් වේ.

ප්‍රාථමික මූලාශ්‍රය පාලි ත්‍රිපිටකය මේ පිළිබඳ මූලිකම මූලාශ්‍රයයි. අංගුත්තර නිකායේ එන කාලාම සූත්‍රය විචාරශීලී චින්තනයට සහ ස්වයං ගවේෂණයට බුදු දහම ලබා දෙන වැදගත්කම පැහැදිලි කරයි. ශිෂ්‍යයා ගුරුවරයා ඇතුළු කිසිවෙකු අන්ධ ලෙස විශ්වාස නොකළ යුතු බවත්, තමාගේම අත්දැකීමෙන් සහ ප්‍රඥාවෙන් සත්‍යය වටහා ගත යුතු බවත් එහි උගන්වයි. සිගාලෝවාද සූත්‍රය ගිහි සමාජයේ සදාචාරාත්මක සහ සමාජීය වගකීම් පිළිබඳ ප්‍රඥප්තියක් ලෙස ක්‍රියා කරයි. එය බෞද්ධ අධ්‍යාපනයේ සමාජීය අරමුණු අවබෝධ කර ගැනීමට අත්‍යවශ්‍ය මූලාශ්‍රයකි. මජ්ඣිම නිකායේ එන වීමංසක සූත්‍රය බුදුන් වහන්සේ පවා විමර්ශනයට ලක් කරන ලෙස දිරිමත් කරමින් බුද්ධිමය අවංක භාවයේ ඇති වැදගත්කම පෙන්වා දෙයි. ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය සහ ත්‍රිශික්ෂාව පිළිබඳ ඉගැන්වීම් නිකාය ග්‍රන්ථ

පුරාම විහිදී ඇති අතර ඒවා අධ්‍යාපනික ක්‍රියාවලියේ ව්‍යුහය පෙන්වා දෙයි.

ද්විතීයික මූලාශ්‍රය නූතන විද්වතුන් අතර වල්පොල රාහුල හිමියන්ගේ 'What the Buddha Taught' (1959) කෘතිය ප්‍රමුඛ වේ. බුදු දහම බුද්ධිමය සහ යථාර්ථවාදී දර්ශනයක් ලෙස ඉදිරිපත් කරන උන්වහන්සේ අධ්‍යාපනයේ හරය ප්‍රඥාව අවදි කිරීම බව අවධාරණය කරති (රාහුල, 1990). කේ. එන්. ජයතිලකගේ මුල් බුදු සමයේ ඥාන විභාගය (Early Buddhist Theory of Knowledge, 1963) යනු බෞද්ධ ඥාන විභාගය පිළිබඳ සිදු කළ අග්‍රගන්‍ය පර්යේෂණයකි. බුදු දහම දැනුම ලබා ගැනීමේදී ප්‍රත්‍යක්ෂය (Personal experience) සහ විචාරය (Analysis) කෙරෙහි තැබූ විශ්වාසය ජයතිලක (1963) මනාව පෙන්වා දෙයි. රිචඩ් ගොම්බ්‍රිච් (Gombrich, 2006) වැනි බටහිර විද්වතුන් බුදු දහමේ දාර්ශනික ඉගැන්වීම් සමාජය තුළ ක්‍රියාත්මක වූ ආකාරය සමාජ-මානව විද්‍යාත්මක දෘෂ්ටිකෝණයකින් විග්‍රහ කරමින් එහි සමාජීය මානය ඉස්මතු කරයි. ආනන්ද ගුරුගේ (Guruge, 1994) වැනි ශ්‍රී ලාංකික විද්වතුන්ගේ කෘති පිරිවෙන් අධ්‍යාපනය වැනි ඓතිහාසික ආයතන හරහා බෞද්ධ අධ්‍යාපනය ශ්‍රී ලංකාවේ සංස්කෘතියට බලපෑ ආකාරය විස්තර කරයි. මෙම සාහිත්‍යයන් සමස්තයක් ලෙස ගත් විට බෞද්ධ අධ්‍යාපනය හුදු ආගමික ඉගැන්වීමක් නොව පුද්ගල හා සමාජ පරිවර්තනය ඉලක්ක කරගත් පරිපූර්ණ දර්ශනයක් බව පැහැදිලිය.

න්‍යායික රාමුව

මෙම පර්යේෂණයේ න්‍යායික රාමුව ලෙස බෞද්ධ අධ්‍යාපන ක්‍රියාවලියේ හරය වන ත්‍රිවිධ ශික්ෂාව (ත්‍රිශික්ෂාව) යොදා ගැනේ. ත්‍රිශික්ෂාව යනු නිර්වාණය නම් වූ පරම පරමාර්ථය කරා ළඟාවීම සඳහා අනුගමනය කළ යුතු ක්‍රමානුකූල සහ අන්තර් සම්බන්ධිත පුහුණු මාර්ගයයි. එය සීල, සමාධි, ප්‍රඥා යන අංග තුනෙන් සමන්විත වේ. සීලය සදාචාරයේ පදනමයි. කායික හා වාචසික සංවරය තුළින් හික්මීමක් ඇති කර ගැනීම අධ්‍යාපනයේ විනය සහ ආචාර ධාර්මික රාමුවයි.

සමාධිය යනු මානසික සංවර්ධනයයි. සිතේ ඒකාග්‍රතාව සහ සන්සුන් බව වර්ධනය කිරීමෙන් ඉගෙනීමට සහ ගැඹුරු අවබෝධයට අවශ්‍ය මානසික තත්වය නිර්මාණය වෙයි.

ප්‍රඥා යනු යථාර්ථයේ සැබෑ ස්වභාවය (අනිත්‍ය, දුක්ඛ, අනාත්ම) අවබෝධ කර ගැනීමයි. එය අධ්‍යාපනයේ අවසාන බුද්ධිමය සහ ආධ්‍යාත්මික ප්‍රතිඵලයයි.

මෙම ත්‍රිශික්ෂාව අධ්‍යාපනයේ අරමුණු හුදු දැනුම් සම්භාරයක් රැස් කිරීමෙන් ඔබ්බට ගිය වර්යාත්මක හා මානසික ප්‍රඥාවෙන් යුක්ත පරිවර්තනයක් දක්වා විහිදෙන ආකාරය පෙන්වා දෙයි. මේ තුළ, අධ්‍යාපනයේ සෑම අංගයක්ම අන්‍යෝන්‍යව පරිපූර්ණ සංවර්ධනයක් කරා පුද්ගලයා මෙහෙයවයි.

පර්යේෂණ ක්‍රමවේදය

මෙම අධ්‍යයනය සඳහා ගුණාත්මක පර්යේෂණ ක්‍රමවේදය (Qualitative Research) අනුගමනය කෙරේ. මෙහිදී කිසිදු ක්ෂේත්‍ර සමීක්ෂණයක් හෝ ප්‍රමාණාත්මක දත්ත රැස් කිරීමක් සිදු නොකරන අතර ඒ වෙනුවට සංකල්පීය සහ දාර්ශනික විශ්ලේෂණයක් (Conceptual and Philosophical Analysis) සිදු කරනු ලැබේ. පර්යේෂණයේ ප්‍රධාන දත්ත මූලාශ්‍ර වන්නේ ප්‍රාථමික මූලාශ්‍රය පාලි ත්‍රිපිටකයේ අදාළ සූත්‍ර දේශනා (උදා: කාලාම, සිගාලෝවාද, වීමංසක) සහ ධම්මපදය ආදී ග්‍රන්ථ හා ද්විතීයික මූලාශ්‍රය ඉහත සාහිත්‍ය විමර්ශනයේදී සඳහන් කළ විද්වතුන්ගේ ශාස්ත්‍රීය ග්‍රන්ථ, පර්යේෂණ ලිපි සහ විශ්ලේෂණාත්මක කෘති යොදා ගැනේ.

සාකච්ඡාව

බෞද්ධ අධ්‍යාපනයේ අරමුණු බහුවිධ වන අතර ඒවා පුද්ගලයාගේ ආධ්‍යාත්මික විමුක්තියේ සිට යහපත් සමාජයක් ගොඩනැගීම දක්වා පුළුල් පරාසයක විහිදී යයි.

1. ආධ්‍යාත්මික පරමාර්ථය (නිර්වාණය)

බෞද්ධ අධ්‍යාපනයේ උත්තරීතරම සහ අවසාන පරමාර්ථය නිර්වාණයයි. එය ලෞකික සැප සම්පත් ලබා ගැනීම හෝ මරණින් මතු ස්වර්ගයක ඉපදීම නොව මේ ජීවිතයේදීම රාග, දෝස, මෝහ යන ක්ලේශ ධර්මයන් මුලිනුපුටා දැමීමෙන් ලබන පූර්ණ මානසික විමුක්තියයි (රාහුල, 1990). අවිද්‍යාව හෙවත් යථාර්ථය පිළිබඳ මූලාව නැති කිරීමෙන් සංසාර චක්‍රයට හේතුවන තණ්හාව ප්‍රභීණ කළ හැකි බව බුදු දහම උගන්වයි. බෞද්ධ අධ්‍යාපනයේ හරය වන්නේ මෙම අවිද්‍යාව නමැති අඳුර දුරුකර ප්‍රඥාව නමැති ආලෝකය ඇති කිරීමයි. බෞද්ධ අධ්‍යාපනය බාහිර ලෝකය ගැන ඉගෙන ගැනීමට වඩා තමාගේ මනස සහ එහි ක්‍රියාකාරීත්වය පිළිබඳ ගැඹුරින් ඉගෙන ගැනීමේ ක්‍රියාවලියකි.

2. සදාචාරාත්මක අරමුණ

සීලය යනු ත්‍රිශික්ෂාවේ සහ බෞද්ධ අධ්‍යාපනයේ පදනමයි. මෙහි මූලික අරමුණ වන්නේ හුදු නීති මාලාවකට අනුගත වීම නොව තමාට හෝ අනුන්ට හානියක් නොවන හික්මුණු සහ සංවර වූ චර්යා රටාවක් ගොඩනැගීමයි. පඤ්ච ශීලය ප්‍රාණසාතයෙන්, සොරකමෙන්, කාමයේ වරදවා හැසිරීමෙන්, මුසාවාදයෙන් සහ මත්ද්‍රව්‍ය භාවිතයෙන් වැළකී සිටීමට පුද්ගලයා පුහුණු කරයි. මෙමගින් ගොඩනැගෙන සදාචාරාත්මක පදනම මානසික පසුතැවීමෙන් තොර සන්සුන් සහ පැහැදිලි මනසක් සඳහා අඩිතාලම දෙයි. නූතන අධ්‍යාපනය බොහෝ විට සාරධර්ම අධ්‍යාපනය නොසලකා හරින තත්ත්වයක් තුළ බෞද්ධ අධ්‍යාපනයේ මෙම සදාචාරාත්මක අරමුණ අතිශයින් වැදගත් වේ.

3. බුද්ධිමය අරමුණ

බෞද්ධ අධ්‍යාපනයේ බුද්ධිමය අරමුණ තොරතුරු කටපාඩම් කිරීම නොවේ. එය ප්‍රඥාව වර්ධනය කිරීමයි. මෙහිදී ප්‍රඥාව ආකාර තුනකින් විග්‍රහ කෙරේ.

සුතමය ප්‍රඥා - අසන ලද හෝ කියවන ලද දෙයින් ලබන දැනුම

චින්තාමය ප්‍රඥා - එම දැනුම පිළිබඳව තර්කානුකූලව සහ
විචාරශීලීව සිතීමෙන් ලබන අවබෝධය

භාවනාමය ප්‍රඥා - භාවනාව තුළින් තමාගේම අත්දැකීමෙන්
යථාර්ථය ප්‍රත්‍යක්ෂ කිරීම

කාලාම සූත්‍රයේ එන “එහි-පස්සිකො” (එන්න, විමසා බලන්න) ගුණය, මෙම බුද්ධිමය අරමුණ මනාව පිළිබිඹු කරයි. ශිෂ්‍යයාට ස්වාධීනව සිතීමට ප්‍රශ්න කිරීමට සහ ගුරු මතයන් පවා විචාරයට ලක් කිරීමට දිරිගැන්වීම බෞද්ධ අධ්‍යාපන ක්‍රමයේ සුවිශේෂී ලක්ෂණයකි (ජයතිලක, 1963). මෙම කුසලතාව නූතන ලෝකයේ තොරතුරු ජාල හමුවේ සත්‍යය සහ අසත්‍යය වෙන්කර ගැනීමට අත්‍යවශ්‍ය වේ.

4. සමාජීය සහ පුරවැසි අරමුණු

බෞද්ධ අධ්‍යාපනය හුදකලා වූ ආධ්‍යාත්මික ගවේෂණයක් නොව එහි ප්‍රබල සමාජීය මානයක් ඇත. සිගාලෝවාද සූත්‍රය ගිහි ජීවිතය ගත කරන පුද්ගලයෙකු සඳහා වූ සමාජ වගකීම් පිළිබඳ අත්පොතක් බඳුය. දෙමාපියන්-දරුවන්, ගුරුවරුන්-සිසුන්, ස්වාමි-සේවක, මිතුරන් සහ ආගමික නායකයන්-ගිහියන් අතර පැවතිය යුතු අන්‍යෝන්‍ය යුතුකම් සහ වගකීම් එහි විස්තර කෙරේ. එමගින් සුසංයත සහ සහජීවනයෙන් යුතු සමාජයක් ගොඩනැගීමට අවශ්‍ය සදාචාරාත්මක රාමුව සපයයි. තවද සතර බ්‍රහ්ම විහරණ (මත්තා, කරුණා, මුදිතා, උපේක්ඛා) වැඩීම තුළින් සියලු සත්වයන් කෙරෙහි ගොඩනගන ආකල්ප, ඉවසීම, අනුකම්පාව සහ සාමය මත පදනම් වූ පුරවැසියෙකු බිහි කිරීමට බෞද්ධ අධ්‍යාපනය ඉලක්ක කරයි.

5. වෘත්තීය අරමුණ

බෞද්ධ අධ්‍යාපනය සෘජුවම වෘත්තීය පුහුණුවක් ලබා නොදුන්නද එය වෘත්තීයයේ තෝරා ගැනීමේදී සහ එහි නිරත වීමේදී අනුගමනය කළ යුතු ආචාර ධාර්මික මග පෙන්වීමක් ලබා දෙයි. ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයේ එන “සම්මා ආජීව” යනු එහි පදනමයි. තමාට හෝ අනුන්ට හිංසාවක්, පීඩාවක් නොවන, සදාචාරාත්මකව නිවැරදි ජීවනෝපායක නිරත වීමේ වැදගත්කම එයින් අවධාරණය කෙරේ. අවි

ආයුධ වෙළඳාම, සත්ව වෙළඳාම, මස් වෙළඳාම, මත්ස්‍ය වෙළඳාම සහ වස විස වෙළඳාම වැරදි ජීවනෝපායන් ලෙස හඳුන්වා දී ඇත. නූතන ලෝකයේ පවතින වෘත්තීය දූෂණ, සුරාකෑම් සහ පාරිසරික විනාශයන් හමුවේ 'සම්මා ආජීව' සංකල්පය මත පදනම් වූ වෘත්තීය ආචාරධර්ම ඉතා වැදගත් වේ.

6. නූතන අධ්‍යාපනය සහ ගුරුවරයාගේ භූමිකාව

නූතන තාක්ෂණික සහ විද්‍යා-කේන්ද්‍රීය අධ්‍යාපනය තුළ බෞද්ධ අධ්‍යාපනයේ අරමුණු ඒකාබද්ධ කිරීම අභියෝගයකි. එහෙත් මානසික ආතතිය, කාංසාව සහ සබඳතා බිඳවැටීම් වැනි නූතන සමාජයේ ගැටලුවලට පිළියමක් ලෙස බෞද්ධ මනෝවිද්‍යාව සහ භාවනා ක්‍රම යොදාගත හැකිය. බෞද්ධ අධ්‍යාපනයේ ගුරුවරයා යනු හුදු තොරතුරු සපයන්නෙකු නොව ශිෂ්‍යයාට යහ මග පෙන්වන "කල‍්‍යාණ මිත්‍රයෙකි". ගුරුවරයා දයාවෙන් හා කරුණාවෙන් යුතුව ශිෂ්‍යයාගේ හැකියාවන් හඳුනාගෙන ඔවුන්ට ස්වාධීනව සිතීමට සහ ප්‍රඥාව වර්ධනය කර ගැනීමට මග පෙන්විය යුතුය. මෙම ගුරු-ශිෂ්‍ය සම්බන්ධතාව නූතන අධ්‍යාපනයට එක් කළ හැකි වටිනාම ආදර්ශයකි.

නිගමනය

බෞද්ධ අධ්‍යාපනයේ අරමුණු සහ පරමාර්ථ පුද්ගලයාගේ ලෞකික ජීවිතය සාර්ථක කර දීමෙන් ඔබ්බට ගිය පරිපූරණ මානව සංවර්ධනයක් ඉලක්ක කරගත් ගැඹුරු දර්ශනයක් මත පදනම් වේ. එහි උත්තරීතරම පරමාර්ථය වන නිර්වාණය අවිද්‍යාව දුරු කර ප්‍රඥාවෙන් යථාර්ථය අවබෝධ කර ගැනීම තුළින් ලබන පූර්ණ විමුක්තියයි. මෙම ඉලක්කය කරා යන මාර්ගය වන ත්‍රිශික්ෂාව (සීල, සමාධි, ප්‍රඥා) පුද්ගලයාගේ සදාචාරාත්මක මානසික සහ බුද්ධිමය යන සියලු අංශයන් ක්‍රමානුකූලව සංවර්ධනය කරයි.

තවද බෞද්ධ අධ්‍යාපනය හුදකලා වූ ආධ්‍යාත්මික ගවේෂණයක් නොව සිඟාලෝවාද සූත්‍රය සහ සතර බ්‍රහ්ම විහරණ වැනි ඉගැන්වීම් හරහා සහජීවනයෙන් සහ අන්‍යෝන්‍ය වගකීමෙන් යුතු යහපත් සමාජයක් ගොඩනැගීමට ද මග පෙන්වයි. නූතන භෞතික සහ අධි-තරගකාරී ලෝකය තුළ මානසික ආතතිය, සදාචාරාත්මක පිරිහීම

සහ සමාජ ගැටුම් වැනි අභියෝගවලට පිළියමක් ලෙස බෞද්ධ අධ්‍යාපනයේ මෙම පරිපූර්ණ පරිවර්තනය අරමුණු අතිශයින් අදාළ සහ කාලෝචිත වේ. එබැවින් එහි මූලික හරය ආරක්ෂා කර ගනිමින් නවීන ක්‍රමවේදයන්ට අනුව මෙම දර්ශනය නූතන අධ්‍යාපන පද්ධතියට ඒකාබද්ධ කිරීම වඩාත් සමබර සහ අර්ථවත් අනාගත පරපුරක් බිහි කිරීමට ඉවහල් වනු ඇත.

ආශ්‍රිත ග්‍රන්ථ

- අංගුත්තරනිකාය iii, (1972). ත්‍රිපිටක බුද්ධ ජයන්ති මුද්‍රණ, දෙහිවල: බෞද්ධ සංස්කෘතික මධ්‍යස්ථානය.
- දීඝනිකාය ii, (1972). ත්‍රිපිටක බුද්ධ ජයන්ති මුද්‍රණ, දෙහිවල: බෞද්ධ සංස්කෘතික මධ්‍යස්ථානය.
- මජ්ඣිමනිකාය (1972). ත්‍රිපිටක බුද්ධ ජයන්ති මුද්‍රණ, දෙහිවල: බෞද්ධ සංස්කෘතික මධ්‍යස්ථානය.
- රාහුල, වල්පොල. (1959). බුදුන් වදාළ ධර්මය. කොළඹ: ඇස්. ගොඩගේ සහ සහෝදරයෝ.
- ජයතිලක කේ.එන්. (1990). මුල් බුදුසමයේ ඥානවිභාගය. කොළඹ: ඇස්. ගොඩගේ සහ සහෝදරයෝ.
- De Silva, K. M. (1981). *A History of Sri Lanka*. Berkeley.
- Dewey. J. (1916). *Democracy and Education* (An Introduction to the Philosophy of Education) New York.
- Gombrich, R. (2006). *Theravada Buddhism* (A Social History from Ancient Benares to Modern Colombo. 2nd ed, London.
- Guruge. A.W.P. (1994). *The Society of the Rāmāyaṇa*. New Delhi.
- Harvey, P. (2013). *An Introduction to Buddhism* (Teachings, History and Practices, 2nd ed, Cambridge.